Eduskunnan tarkastusvaliokunta

Asia: K 14/2017 vp Hallituksen vuosikertomus

Perustoimeentulotuen siirto kunnilta Kansaneläkelaitokselle

Tarkastusvaliokunnan kokouksessa 13.6.2017 pyydettiin lisätietoja niistä laskentaperusteista, joita käytettiin perustoimeentulotuen siirrosta Kansaneläkelaitokselle keväällä 2014 valmisteltaessa julkisen talouden kehyspäätöstä 2015 – 2018. Tähän liittyen esitän aiemmin toimittamani muistion lisäksi seuraavaa.

Ehdotus perustoimeentulotuen myöntämisen siirtämisestä kunnilta Kansaneläkelaitokselle sekä siihen liittyvät määrärahaesitykset eivät sisältyneet sosiaali- ja terveysministeriön alkuperäiseen esitykseen, joka toimitettiin tammikuussa 2014 valtiovarainministeriölle Buketti-järjestelmään kehyspäätöksen 2015 – 2018 valmistelun yhteydessä. Esitys ei ollut myöskään käsiteltävänä sosiaali- ja terveysministeriön täydentävässä esityksessä eikä ns. kahdenvälisissä neuvotteluissa. Näin ollen esitystä perustoimeentulotuen siirrosta ei käsitelty vuoden 2014 alkupuolella valtiovarainministeriössä kehyspäätöksen normaalin valmistelun yhteydessä. Esitys toimeentulotuen laskennan ja maksatuksen siirrosta Kansaneläkelaitokselle tuli käsiteltäväksi kehyspäätöksen valmistelun yhteydessä vasta maaliskuun 2014 puolivälissä hieman ennen hallituksen kehysneuvotteluja. Käsittely perustui ensisijaisesti sosiaali- ja terveysministeriön asettaman asiantuntijaryhmän mietintöön, joka on päivätty 14.3.2014 (liite 1). Tässä yhteydessä käsiteltäväksi toimitettiin myös sosiaali- ja terveysministeriössä laadittu erillinen muistio (liite 2).

Kehysneuvotteluissa 24.3. – 25.3.2014 päätettiin perustoimeentulotuen laskennan ja maksatuksen siirrosta Kansaneläkelaitokselle. Tässä yhteydessä tehtiin määrärahamuutokset momenteille 28.90.30, 33.10.60 ja 33.60.35 aiemmin 12.6.2017 päiväämässäni muistiossa todetulla tavalla. Kehyspäätöksen yhteydessä päätetty Kansaneläkelaitoksen toimintamenojen lisäys sekä arvio kuntien valtionosuusrahoituksen vähenemisestä vastasivat suuruudeltaan edellä mainitussa valmisteluaineistossa esitettyjä arvioita. Sen sijaan toimeentulotuen ns. alikäytön vähenemisestä johtuvasta etuusmenojen kasvusta ei ollut tehty tarkempaa arviota edellä mainitun valmistelun yhteydessä. Asiantuntijaryhmän mietinnössä oli ainoastaan yleisellä tasolla todettu, että ”alikäytön vähenemisestä johtuva kustannuslisäys voisi olla enimmillään 300 milj. euroa vuodessa”. Tämä oli kuitenkin teoreettinen enimmäisarvio vaikutuksesta ja kehyspäätöksen jatkovalmistelun yhteydessä arvioitiin, että realistisempi arvio etuusmenojen kasvusta olisi selvästi alempi eli 40 milj. euroa vuositasolla. Tämä arvio tarkentui myöhemmin hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä suoritetussa yksityiskohtaisemmassa Kansaneläkelaitoksen aineistoon perustuvassa työryhmävalmistelussa vaihteluvälille 75 – 100 milj. euroa vuodessa.

Budjettineuvos Jouko Narikka